

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΙΕΡΑΡΧΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ

[ά. 24 Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας]

Του σωματείου με την επωνυμία «**ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΩΝ**», το οποίο εδρεύει στην Αθήνα, οδός Γλάδστωνος αριθ. 10 και εκπροσωπείται νόμιμα.

Του σωματείου με την επωνυμία «**ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΩΝ**», το οποίο εδρεύει στην Αθήνα, οδός Γλάδστωνος αρ. 10 και εκπροσωπείται νόμιμα.

ΚΑΤΑ

Της υπ' Α.Π. 356321/01-08-2025 [ΑΔΑ: 9ΙΑ846ΝΚΟΤ-ΕΛΕ] Απόφασης Γενικής Διευθύντριας Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς και Γενικής Διευθύντριας Αναστήλωσης Μουσείων και Τεχνικών Έργων, με θέμα «Έγκριση: α) της προμελέτης εγκατάστασης ραδιοβοηθημάτων Νέου Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης και β) της προστασίας, συντήρησης και ανάδειξης των αρχαίων καταλοίπων, που αποκαλύφθηκαν στην κορυφή του λόφου «Παπούρα», Τ.Κ. Ευαγγελισμού, Δήμου Μινώα Πεδιάδος, Π.Ε. Ηρακλείου, Περιφέρειας Κρήτης, στο πλαίσιο κατασκευής του ανωτέρω νέου Διεθνούς Αερολιμένα».

_____.

Με την προσβαλλόμενη πράξη, εγκρίνεται «προμελέτη εγκατάστασης ραδιοβοηθημάτων του Νέου Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης», η οποία, σύμφωνα με το κείμενο της απόφασης, «υπεβλήθη από το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών ως η μόνη τεχνικά εφικτή λύση για την ολοκλήρωση και ασφαλή

λειτουργία του αεροδρομίου», καθώς και (ταυτόχρονα) η «προστασία, συντήρηση και ανάδειξη των αρχαίων καταλοίπων, που αποκαλύφθηκαν στην κορυφή του Λόφου «Παπούρα», Τ.Κ. Ευαγγελισμού, Δήμου Μινώα Πεδιάδος, Π.Ε. Ηρακλείου, Περιφέρειας Κρήτης», όπως εξειδικεύεται με τους γενικούς όρους (1 έως 11) προστασίας, συντήρησης και ανάδειξης που διαλαμβάνονται στην απόφαση, «διότι έτσι επιτυγχάνεται ο μέγιστος συνδυασμός της προστασίας των αρχαιοτήτων με την έγκαιρη, ολοκληρωμένη και ασφαλή λειτουργία του ως άνω έργου υποδομής, μείζονος σημασίας, ιδιαίτέρως σημαντικού και αναγκαίου για την ικανοποίηση ζωτικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου».

Η ως άνω πράξη, εντούτοις, τυγχάνει μη νόμιμη και ακυρωτέα για τους ακόλουθους νομικά και κατ' ουσίαν βάσιμους λόγους:

I. ΠΛΗΜΜΕΛΗΣ - ΜΗ ΝΟΜΙΜΗ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ

Κατ' εξειδίκευση, στο πεδίο της διοικητικής λειτουργίας, των αρχών της νομιμότητας (που επιβάλλει στα όργανα της Διοίκησης να δρουν πάντοτε επί τη βάσει των κανόνων δικαίου που καθορίζουν τις προϋποθέσεις και την διαδικασία έκδοσης διοικητικών πράξεων και πραγματοποίησης υλικών ενεργειών) και της φανερής δράσης της Διοίκησης, καθώς και του συνταγματικά κατοχυρωμένου (άρθρο 10 παρ. 3 του Συντάγματος) δικαιώματος πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα και στοιχεία (στα οποία συγκαταλέγονται και δημόσια έγγραφα τα οποία ελήφθησαν υπόψη για τη διαμόρφωση ή θεμελίωση της κρίσης του διοικητικού οργάνου κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του), στο άρθρο 17 του ΚΔΔιαδ (ν. 2690/1999) προβλέπεται ότι «1. Η ατομική διοικητική πράξη πρέπει να περιέχει αιτιολογία, η οποία να περιλαμβάνει τη διαπίστωση της συνδρομής των κατά νόμο προϋποθέσεων για την έκδοσή της. 2. Η αιτιολογία πρέπει να είναι σαφής, ειδική, επαρκής και να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου...».

Στην προκειμένη περίπτωση, παρά το γεγονός ότι, με την προσβαλλόμενη πράξη εγκρίνεται «προμελέτη εγκατάστασης ραδιοβοηθημάτων Νέου Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης», μεταξύ των στοιχείων του

προοιμίου της απόφασης και των εγγράφων του διοικητικού φακέλου που ελήφθησαν υπόψη για την έκδοσή της, **δεν περιλαμβάνεται κανένα στοιχείο ή έγγραφο που να συνιστά ή να επιγράφεται ως «προμελέτη εγκατάστασης» ή/και να διαλαμβάνει τα στοιχεία εκείνα που να συγκροτούν τέτοια (σύμφωνα με τους κανόνες της επιστήμης και της τεχνικής),** ώστε να καθίσταται σαφές και να εξειδικεύεται το ακριβές αντικείμενο της παρεχόμενης έγκρισης, ενώ επίσης, παρά το γεγονός ότι, με την προσβαλλόμενη, διατυπώνεται η κρίση ότι η υπό έγκριση «προμελέτη εγκατάστασης» παρίσταται ως *«η μόνη τεχνικά εφικτή για την ολοκλήρωση και ασφαλή λειτουργία του Αεροδρομίου»*, **από κανένα στοιχείο του φακέλου δεν προκύπτει επαρκής βάση για την διαμόρφωση και ασφαλή θεμελίωση της σχετικής κρίσης.** Ειδικότερα:

Λαμβανομένου υπόψη ότι, από τα απαριθμούμενα στο προοίμιο της προσβαλλόμενης στοιχεία, ήτοι από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου, κανένα δεν επιγράφεται (και δεν συνιστά) «Προμελέτη Εγκατάστασης» και ότι, στο μέτρο που, με την προσβαλλόμενη, παρέχεται κατ' αρχήν διοικητική έγκριση για την εγκατάσταση των ραδιοβοηθημάτων στην συγκεκριμένη θέση, για την κατάφαση της σαφήνειας, της ειδικότητας και επάρκειας (ήτοι, της νομιμότητας) της αιτιολογίας της προσβαλλόμενης πράξης, θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, από τα στοιχεία του φακέλου, να προκύπτουν τουλάχιστον: Η σαφής περιγραφή του έργου, της θέσης και των λειτουργικών αναγκών, η λεπτομερής καταγραφή των εναλλακτικών λύσεων χωροθέτησης/διάταξης του έργου που εξετάστηκαν και τα κριτήρια βάσει των οποίων επιλέγεται η συγκεκριμένη θέση (πολλώ δε μάλλον, όταν με την προσβαλλόμενη διαπιστώνεται ότι η εγκρινόμενη εγκατάσταση συνιστά την «μόνη τεχνικά εφικτή λύση»), προκαταρκτικά σχέδια (τοπογραφικά/κατόψεις/τριοδιάστατες απεικονίσεις), καθώς και η συμβατότητα της κατ' αρχήν εγκρινόμενης εγκατάστασης με το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει την συγκεκριμένη θέση, με βάση, αφενός την σχετική χωροταξική/πολεοδομική και περιβαλλοντική νομοθεσία και αφετέρου με βάση την αρχαιολογική νομοθεσία (στο μέτρο που σε αυτήν εντοπίζονται ακίνητα μνημεία/αρχαιολογικοί χώροι).

Στην προκειμένη περίπτωση, τα ως άνω στοιχεία αφενός δεν περιγράφονται στο αποφασιστικό μέρος της προσβαλλόμενης πράξης, αφετέρου ουδόλως προκύπτουν -και πάντως δεν εξειδικεύονται- με σαφήνεια και επάρκεια ούτε και από τα απαριθμούμενα στο προοίμιο στοιχεία του διοικητικού φακέλου. Ως προς τα μόνα συναφή με τα ανωτέρω στοιχεία, Σχετικά 27 και 28 της προσβαλλόμενης, αναφερόμαστε ενδεικτικά στο σχετικό Έγγραφο Έκφρασης Απόψεων της ΕΦΑ Ηρακλείου (Σχετ. 29), όπου (με πλήρη και αναλυτική τεκμηρίωση) διαπιστώνεται εν πολλοίς, ότι το μεν Σχετικό 27 της προσβαλλόμενης (και δη η διαβιβασθείσα με αυτό «Ειδική Μελέτη Αρχιτεκτονικής Τοπίου») περιλαμβάνει μόνο *«σχεδιαστική και φωτορεαλιστική παρουσίαση, χωρίς τεχνική περιγραφή»* (και, με την έννοια αυτή, ουδόλως μπορεί να συνιστά Προμελέτη Εγκατάστασης), ενώ, από το Σχετικό 28 (και δη από τις διαβιβασθείσες με αυτό τεχνικές εκθέσεις) προκύπτει ιδίως ότι, ως πιθανές θέσεις εγκατάστασης του ραδιοβοηθήματος, εξετάστηκαν μόνο θέσεις οι οποίες είχαν ήδη απαλλοτριωθεί, χωρίς να πραγματοποιηθεί καμία άλλη σχετική μελέτη η οποία να αφορά και άλλες πιθανές θέσεις στην ευρύτερη περιοχή (πέραν των ήδη απαλλοτριωμένων), καθώς και ότι, μετά την ανακάλυψη του ύψιστης σημασίας μνημείου στον λόγο «Παπούρα» (Εμπόδιο 24), η κατασκευάστρια εταιρεία, κατόπιν νέων υπολογισμών, προέβη σε νέα χωροθέτηση του ραδιοβοηθήματος, η οποία ωστόσο δεν κοινοποιήθηκε στην Υπηρεσία, με αποτέλεσμα αυτή να αγνοεί την προτεινόμενη χωροθέτηση (όπως ενδεικτικά, μάλιστα, επισημαίνει η ΕΦΑ Ηρακλείου, *«...η μελέτη καταγράφει απόσταση του ραντάρ από το μνημείο 140 μέτρα, ενώ βάσει του σχεδίου της αρχιτεκτονικής μελέτης, η απόσταση είναι από 70 (Α) έως 122 (Δ)»*).

Ενόψει των ανωτέρω, η προσβαλλόμενη πράξη δεν διαλαμβάνει την επιβαλλόμενη από τον νόμο σαφή, ειδική, επαρκή και προκύπτουσα από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου αιτιολογία α) ως προς το ακριβές αντικείμενο της παρεχόμενης έγκρισης, την «Προμελέτη Εγκατάστασης ραδιοβοηθημάτων Νέου Διεθνούς Αερολιμένα Ηρακλείου Κρήτης» και β) ως

προς την (απολύτως κρίσιμη νομικά) διαπίστωση ότι «αυτή συνιστά τη μόνη τεχνικά εφικτή λύση» και συνεπώς τυγχάνει μη νόμιμη και ακυρωτέα.

II. ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΚΑΤ' ΟΥΣΙΑΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΝΟΜΟΥ

Παράβαση άρθρων 10 παρ. 3 και 12 παρ. 2 του ν. 4858/2021 – Παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας - Ανεπίτρεπτη υποκατάσταση, με ατομική διοικητική πράξη, του κανονιστικού πλαισίου προστασίας αρχαίων μνημείων.

A. Σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος, «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας...», ενώ κατά την παρ. 6 του ίδιου άρθρου «6. Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών». Με τις διατάξεις αυτές το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον έχουν αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενα αγαθά, προκειμένου να εξασφαλιστεί στα όρια της χώρας αφενός η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς χάρη και των επόμενων γενεών και αφετέρου η διάσωση και προστασία των μνημείων και άλλων στοιχείων προερχόμενων από την ανθρώπινη δραστηριότητα που συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και γενικώς την πολιτιστική κληρονομιά της χώρας και συμβάλλουν στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης. Όπως προκύπτει, μάλιστα, από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ο συντακτικός νομοθέτης δεν αρκέστηκε στην πρόβλεψη δυνατότητας να θεσπίζονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά επέβαλε στα όργανα του Κράτους που έχουν σχετική αρμοδιότητα να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για τη διαφύλαξη του προστατευόμενου αγαθού και, ειδικότερα να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά, μέτρα παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό και στην οικονομική ή άλλη ατομική ή

συλλογική δραστηριότητα. Κατά τη λήψη, εξάλλου, των μέτρων αυτών τα όργανα της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας οφείλουν, κατά την έννοια των παραπάνω διατάξεων, ερμηνευόμενων ενόψει και των άρθρων 106 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος, να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες, αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως είναι εκείνοι που σχετίζονται με τους σκοπούς της οικονομικής ανάπτυξης, της αξιοποίησης του εθνικού πλούτου, της ενίσχυσης της περιφερειακής ανάπτυξης και της εξασφάλισης εργασίας στους πολίτες, δηλαδή σκοπούς, για τους οποίους λαμβάνεται πρόνοια στο Σύνταγμα και, συγκεκριμένα, στα προαναφερόμενα άρθρα 106 και 22 παρ. 1. Η επιδίωξη όμως των σκοπών αυτών και η στάθμιση των προστατευόμενων αντίστοιχων έννομων αγαθών πρέπει να συμπορεύεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη ανάπτυξη, στην οποία απέβλεψε ο συντακτικός νομοθέτης (βλ. ΣτΕ 3478/2000 Ολομ. σκ. 7, πρβλ. ΣτΕ 2300/1997 Ολομ. κ.ά.). Ειδικότερα, ως προς τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από τις συνταγματικές αυτές διατάξεις συνάγεται ότι δεν επιτρέπονται επεμβάσεις, οι οποίες συνεπάγονται την καταστροφή, την αλλοίωση ή την με οποιοδήποτε τρόπο υποβάθμισή τους, και ότι καταρχήν επιβάλλεται να διατηρούνται τα στοιχεία αυτά, αναλόγως και προς το είδος και το χαρακτήρα τους, στον τόπο, στον οποίο βρίσκονται.

Η κατά τα ανωτέρω συνταγματική προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος, οργανώνεται ήδη και εξειδικεύεται με τις διατάξεις του νόμου 4548/2021 («Κύρωση Κώδικα νομοθεσίας για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς»). Σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. αυτού «...β) ως μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν υλικές μαρτυρίες και ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και των οποίων επιβάλλεται η ειδικότερη προστασία βάσει των εξής διακρίσεων: βα) Ως αρχαία μνημεία νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται έως και το 1830...βγ) Ως ακίνητα μνημεία νοούνται τα μνημεία που υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σε αυτό ή στον βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών,

καθώς και τα μνημεία που βρίσκονται στο έδαφος ή στον βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών χωρίς να είναι σταθερά συνδεδεμένα με αυτούς, αλλά δεν είναι δυνατόν να μετακινηθούν χωρίς βλάβη της αξίας τους ως μαρτυριών. Στα ακίνητα μνημεία συμπεριλαμβάνονται οι εγκαταστάσεις, οι κατασκευές και τα διακοσμητικά και λοιπά στοιχεία που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους, **καθώς και το άμεσο περιβάλλον τους...** γ) Ως αρχαιολογικοί χώροι νοούνται εκτάσεις στην ξηρά ή στην θάλασσα ή στις λίμνες ή στους ποταμούς, οι οποίες περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται αρχαία μνημεία ή αποτέλεσαν ή υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτέλεσαν από τους αρχαιότετους χρόνους έως και το 1830 μνημειακά, οικιστικά ή ταφικά σύνολα. **Οι αρχαιολογικοί χώροι περιλαμβάνουν και το απαραίτητο ελεύθερο περιβάλλον που επιτρέπει στα σωζόμενα μνημεία να συντίθενται σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα...».**

Σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 3 του ίδιου νόμου, «3. Η εγκατάσταση ή η λειτουργία βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή εμπορικής επιχείρησης, **η τοποθέτηση τηλεπικοινωνιακών ή άλλων εγκαταστάσεων, η επιχείρηση οποιουδήποτε τεχνικού ή άλλου έργου ή εργασίας, καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα πλησίον μνημείου,** επιτρέπεται μόνο μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. **Η έγκριση χορηγείται εάν η απόσταση από ακίνητο μνημείο ή το άμεσο περιβάλλον του ή η σχέση με αυτά είναι τέτοια, ώστε να μην κινδυνεύει να προκληθεί άμεση ή έμμεση βλάβη αυτών, λόγω του χαρακτήρα του έργου ή της εργασίας....».** Εφαρμόζοντας τις ανωτέρω διατάξεις (οι οποίες, ενόψει και του χαρακτήρα τους ως εγγυητικών της συνταγματικής προστασίας του πολιτιστικού περιβάλλοντος, πρέπει να ερμηνεύονται στενά), η νομολογία παγίως δέχεται (ΣτΕ 1652/2018) ότι ο Υπουργός Πολιτισμού, προκειμένου να χορηγήσει την έγκρισή του για την εκτέλεση ενός έργου ή για την ανάπτυξη μιας δραστηριότητας πλησίον αρχαίων μνημείων, έγκριση η οποία αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση αδειών άλλων διοικητικών αρχών (ΣτΕ 3004/2015, 4460/2005), αξιολογεί τα χαρακτηριστικά της δραστηριότητας αυτής και εκτιμά τις άμεσες και τις έμμεσες επιπτώσεις που η δραστηριότητα θα έχει στα ακίνητα μνημεία και στον αναγκαίο για την ανάδειξή τους χώρο, δηλαδή στα

αγαθά που εμπίπτουν στο προστατευτικό πεδίο της αρχαιολογικής νομοθεσίας (ΣτΕ 415/2017, 569/2012). Η κρίση δε του Υπουργού Πολιτισμού πρέπει, για να είναι πλήρης, να περιέχει: α) περιγραφή των προστατευτέων αρχαίων μνημείων, β) περιγραφή του προς εκτέλεση έργου ή της μέλλουσας να επιχειρηθεί δραστηριότητας και γ) τεκμηριωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου ή της δραστηριότητας επί των αρχαίων και του περιβάλλοντος αυτά χώρου. Στην περίπτωση του περιβάλλοντος χώρου των μνημείων, προστατευτέο στοιχείο συνιστά και η ανεμπόδιστη θέαση αυτών, αλλά και ο χαρακτήρας και η φυσιογνωμία της ευρύτερης περιοχής, η οποία τελεί σε άμεση οπτική επαφή με τα μνημεία και είναι αναγκαία για την ανάδειξή τους. Συνεπώς, πρέπει να ερευνάται και εάν η απόσταση του έργου από το μνημείο ή η σχέση του με αυτό, ενόψει των μορφολογικών του στοιχείων είναι τέτοια, ώστε να διασφαλίζεται η αναλλοίωτη έποψη του μνημείου και η ακεραιότητα του, αναγκαίου για την ανάδειξή του σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα, περιβάλλοντος χώρου (ΣτΕ 3004/2015).

Στην προκειμένη περίπτωση, με την προσβαλλόμενη πράξη, εγκρίνεται -έστω σε επίπεδο προμελέτης- η εγκατάσταση ραδιοβοηθήματος στη θέση του λόφου «Παπούρα» (Εμπόδιο 24), χωρίς ωστόσο ούτε να διαλαμβάνονται στο σώμα της πράξης, αλλά ούτε και να προκύπτουν από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου (ούτε καν από την σχετική γνωμοδότηση του ΚΑΣ), τα ανωτέρω, αναγκαία για τη θεμελίωση ενός επαρκούς επιπέδου προστασίας, στοιχεία της διοικητικής έγκρισης. Ειδικότερα:

α) Τόσο στην προσβαλλόμενη πράξη, όσο και στην σχετική γνωμοδότηση του ΚΑΣ, τα προστατευτέα μνημεία αναφέρονται ως «*αρχαία κατάλοιπα που αποκαλύφθηκαν στην κορυφή του λόγου «Παπούρα», Τ.Κ. Εραγγελισμού, Δήμου Μινώα – Πεδιάδος Π.Ε. Ηρακλείου*», ενώ, με τους διαλαμβανόμενους στην πράξη όρους αποφασίζεται μεταξύ άλλων «*1. Να συνεχιστεί από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Ηρακλείου η υπολειπόμενη ανασκαφική διερεύνηση έως το πέρας των ανθρωπογενών επιχώσεων και να τεκμηριωθεί ειδικότερα (τοπογραφική, φωτογραμμετρική και αρχιτεκτονική αποτύπωση) το μνημείο*». Παράλληλα και από

τους όρους υπ' αριθμούς 2, 3, 4, 5, 6 και 7, προκύπτει ότι η κατ' αρχήν συμβατότητα της εγκρινόμενης εγκατάστασης με την πλήρη προστασία και ανάδειξη του μνημείου, δεν είναι, στο στάδιο αυτό, δεδομένη (έστω και υπό την αίρεση της πλήρους τήρησης των τιθέμενων όρων) αλλά ζητούμενη και υπό διερεύνηση, ενόψει ιδίως του ότι παρίσταται και διαπιστώνεται η ανάγκη εκπόνησης περαιτέρω μελετών, απολύτως ουσιωδών για τον επακριβή προσδιορισμό των αναγκών συντήρησης, προστασίας και ανάδειξης του μνημείου. Καθίσταται, έτσι, σαφές ότι **ελλείπει, κατά το χρονικό σημείο παροχής της διοικητικής έγκρισης (και πάντως απουσιάζει παντελώς από την αιτιολογία της πράξης), αν όχι το σύνολο, πάντως σημαντικό μέρος της πληροφόρησης ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ιδιαίτερες ανάγκες προστασίας του μνημείου**, που είναι αναγκαία για την διαμόρφωση κρίσης της Διοίκησης, ως προς το εάν και σε ποιο βαθμό είναι δυνατόν να διασφαλιστεί, στο πλαίσιο της υπό έγκριση εγκατάστασης ραδιοβοηθημάτων, η πλήρης προστασία τόσο του ίδιου του μνημείου όσο και του αναγκαίου για την ανάδειξή του σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα, περιβάλλοντος χώρου.

β-γ) Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου, η παρεχόμενη με την προσβαλλόμενη πράξη διοικητική έγκριση δίδεται **χωρίς να έχει τεθεί υπόψη της υπηρεσίας και χωρίς, σε κάθε περίπτωση, να προκύπτει από το σώμα της προσβαλλόμενης ή από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου, το σύνολο των αναγκαίων πληροφοριών, αναφορικά τόσο με την ακριβή χωροθέτηση και περιγραφή του υπό έγκριση έργου, όσο και με τις εκτιμώμενες επιπτώσεις αυτού επί του μνημείου και του περιβάλλοντος χώρου**. Τούτο καθίσταται σαφές, μεταξύ άλλων, από την εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας, ΕΦΑ Ηρακλείου, στην οποία διατυπώνεται, απολύτως τεκμηριωμένα, σειρά σχετικών ερωτημάτων και ενστάσεων (όλως ενδεικτικώς αναφέρεται ότι η ΕΦΑ Ηρακλείου διαπιστώνει ότι δεν έχει ενημερωθεί επαρκώς για τη νέα ακριβή προτεινόμενη χωροθέτηση, ενώ διατυπώνει σοβαρές επιφυλάξεις ως προς το εάν το επίπεδο ακτινοβολίας, η προβλεπόμενη συνολική έκταση κατάληψης του έργου, οι όροι περίφραξης, οι όροι εκσκαφής

του χώρου και κατασκευής των προβλεπόμενων εγκαταστάσεων, οι όροι πρόσβασης στο μνημείο μετά την κατασκευή του έργου -που θέτουν σε ευθεία και σοβαρή αμφισβήτηση την μελλοντική επισκεψιμότητά του-, η δυνατότητα ή μη τοποθέτησης του αναγκαίου προστατευτικού στεγάστρου, αλλά και οι προβλεπόμενες συνολικές, αναγκαίες για την κατασκευή, εγκατάσταση και λειτουργία του ραδιοβοηθήματος και των συνοδών αυτού εγκαταστάσεων, οπτικές αλλοιώσεις που θα επέλθουν στον περιβάλλοντα χώρο του μνημείου, επιτρέπουν την πλήρη και προσήκουσα προστασία, συντήρηση και ανάδειξη του μνημείου και του περιβάλλοντα χώρου).

Ενόψει των ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι η προσβαλλόμενη πράξη, στο μέτρο που συνιστά -έστω και κατ' αρχήν- έγκριση της εγκατάστασης ραδιοβοηθημάτων πλησίον του αρχαίου μνημείου του Λόφου «Παπούρα», έχει εκδοθεί κατά παράβαση του άρθρου 10 παρ. 3 του ν. 4858/2021, άλλως στερείται -και κατά τούτο- της αναγκαίας σαφούς, ειδικής, επαρκούς και προκύπτουσας από τα στοιχεία του φακέλου αιτιολογίας και τυγχάνει και για τον λόγο αυτό ακυρωτέα.

Β. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 4858/2021, «2. *Εάν εντός των περιοχών που πρόκειται να καλύψουν υπό εκπόνηση χωροταξικά πλαίσια ή σχέδια χωρικών ρυθμίσεων οιασδήποτε μορφής δεν έχουν οριοθετηθεί αρχαιολογικοί χώροι, αυτοί οριοθετούνται προσωρινά, βάσει σχεδιαγράμματος κλίμακας τουλάχιστον 1:2000 που καταρτίζεται από την Υπηρεσία, με βάση επαρκή επιστημονικά στοιχεία και ιδίως ευρήματα που πιθανολογούν την ύπαρξη μνημείων και το οποίο εγκρίνεται από τον Υπουργό Πολιτισμού και Αθλητισμού, με απόφασή του που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως..».*

Στην προκειμένη περίπτωση, δεν καταλείπεται αμφιβολία ότι τα αναφερόμενα στην προσβαλλόμενη πράξη ως «*αρχαία κατάλοιπα που αποκαλύφθηκαν στην κορυφή του λόφου «Παπούρα», Τ.Κ. Ευαγγελισμού, Δήμου Μινώα Πειδάδος, Π.Ε. Ηρακλείου, Περιφέρειας Κρήτης*», συγκροτούν ευρήματα που, όχι απλώς πιθανολογούν, αλλά καθιστούν απολύτως βέβαιη τη συνδρομή των νόμιμων προϋποθέσεων κήρυξης αρχαιολογικού χώρου, κατά την έννοια

του άρθρου 2 περίπτ. γ' του ν. 4858/2021 και πάντως καθιστούν επιβεβλημένη την προσωρινή οριοθέτηση αρχαιολογικού χώρου, πριν από την έγκριση οιασδήποτε σχεδίου χωρικής ρύθμισης, ως απολύτως ουσιώδη τύπο της διαδικασίας.

Σύμφωνα με το από 11.06.2024 Δελτίο Τύπου ΥΠΠΟ:

*«Οι ανασκαφικές έρευνες που είναι σε εξέλιξη στην κορυφή του λόφου Παπούρα, σε υψόμετρο 494μ. ΒΔ της κωμόπολης Καστελλίου και του υπό κατασκευή αεροδιαδρόμου, απέδωσαν **μνημειακό αρχιτεκτονικό σύνολο, σε κυκλικό σχήμα, μοναδικό για την μινωική αρχαιολογία, διαμέτρου περίπου 48μ. καλύπτοντας επιφάνεια περίπου 1800τμ.** Βρίσκεται στο πιο ψηλό σημείο του λόφου, σε τμήμα της κορυφής που είχε απαλλοτριωθεί για την τοποθέτηση Συστημάτων Επιτήρησης (ραντάρ) του νέου αερολιμένα.*

Η μνημειώδης αυτή κατασκευή αποτελείται από 8 επάλληλους λιθόκτιστους δακτυλίους -μέσου πάχους 1,40μ., και μεγ. εκτιμώμενου σωζόμενου ύψους 1,7μ.- αναπτυγμένους σε διαφορετικά υψομετρικά επίπεδα. Οι δακτύλιοι διαμορφώνουν στο κέντρο ένα κυκλικό κτίσμα (ζώνη Α) διαμέτρου 15μ. με εκφορική δόμηση, το εσωτερικό του οποίου (διαμέτρου 9μ.) χωρίζεται σε 4 τεταρτημόρια. Η ζώνη Α περιβάλλεται από μία δεύτερη κύρια ζώνη (ζώνη Β, μεγ. πλάτους 6,9), στην οποία ακτινωτοί τοίχοι τέμνουν κάθετα τους δακτυλίους των χαμηλότερων επιπέδων διαμορφώνοντας μικρότερους χώρους. Με την πρόοδο της ανασκαφής αποκαλύπτεται μια σχεδόν δαιδαλώδης διάρθρωση, καθώς οι χώροι επικοινωνούν μεταξύ τους με στενά ανοίγματα. Στη ΝΔ και ΒΔ παρειά αποκαλύφθηκαν δύο πιθανές κύριες εισοδοί προς τις κεντρικές ζώνες.

Η κύρια περίοδος χρήσης φαίνεται πως ήταν μεταξύ (2000-1700π.Χ.), δηλαδή πιθανώς θεμελιώθηκε λίγο πριν ή στην αρχή της παλαιονακτορικής περιόδου (ΜΜΙ – ΙΙ), ενώ η παρουσία νεοανακτορικής κεραμικής στο στρώμα καταστροφής, δηλώνει ότι η χρήση του μνημείου συνεχίστηκε και την περίοδο των νέων ανακτόρων.

Προκειμένου να αξιολογηθεί το εύρημα και να προγραμματιστεί η συνέχεια του έργου της κατασκευής του αεροδρομίου, πραγματοποιήθηκε ευρεία σύσκεψη στο εργοτάξιο του υπό κατασκευή αεροδρομίου και αυτοψία στο λόφο με την συμμετοχή όλων

των εμπλεκομένων μερών υπό την Υπουργό Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη και τον Υφυπουργό Υποδομών και Μεταφορών Νίκο Ταχιάο. Κατά τη διάρκεια της σύσκεψης, *η Λίνα Μενδώνη τοποθετήθηκε με απόλυτη σαφήνεια ότι η ανασκαφική έρευνα του ευρήματος πρέπει να συνεχιστεί, ώστε να μπορέσουν οι ανασκαφείς να το ερμηνεύσουν, και φυσικά να διασωθεί δεδομένης της μοναδικότητάς του.* Όπως τόνισε η Υπουργός Πολιτισμού προφανώς το έργο της κατασκευής του αεροδρομίου πρέπει να συνεχιστεί απρόσκοπτα, αλλά και το εύρημα να προστατευθεί. *Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αναζήτηση άλλης κατάλληλης θέσης για την τοποθέτηση του ραντάρ.* Οι δύο υπουργοί συμφώνησαν το αμέσως επόμενο διάστημα η Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας θα εκπονήσει και θα καταθέσει στο ΥΠΠΟ νέα μελέτη για τη θέση του ραντάρ».

Η σχετική εισήγηση της αρμόδιας ΕΦΑ Ηρακλείου, τεκμηριώνει ειδικότερα τη μοναδικότητα και σπουδαιότητα του μνημείου, διαπιστώνοντας μεταξύ άλλων:

«...Το κυκλικό κτήριο της Παπούρας αποτελεί μνημειακή κατασκευή μοναδική στο είδος της, τόσο ως προς την πολύπλοκη αρχιτεκτονική της σύνθεση, όσο και ως προς την πρωιμότητά της, τεκμηριώνοντας το τεχνικό και πολιτιστικό επίπεδο του ιδιοφυούς μινωικού πολιτισμού, πριν ακόμη από την κατασκευή των πολυδαίδαλων μινωικών ανακτόρων. Η σπουδαιότητα του μνημείου δεν έγκειται μόνο στον πολύπλοκο αρχιτεκτονικό του σχεδιασμό και την πιθανολογούμενη επετειακή λατρευτική χρήση του, αλλά και στη θέση του ως τοπόσημο, και στις οπτικές του σχέσεις τόσο με τον μινωικό οικισμό του Καστελλίου, όσο και με τα γύρω ιερά κορυφές τόσο της άμεσης περιφέρειάς του (Μαμαλούκος, Δροζίτης, πιθανόν ακρόπολη Λόττου), όσο και της ευρύτερης (Καρφί, Κόφινας Αστερουσίων), που φαίνεται ότι για τους Μινώιτες είχαν ιδιαίτερη συμβολική αξία. Η μεγάλη του σπουδαιότητα για τη διεθνή επιστημονική κοινότητα καθίσταται αδιαμφισβήτητη από τα δεκάδες δημοσιεύματα στον τοπικό και διεθνή τύπο, τις αναφορές Ελλήνων και ξένων επιστημόνων, τις πολυάριθμες επισκέψεις τους στο χώρο και τις πολυάριθμες προσκλήσεις που έχουν δεχτεί οι ανασκαφείς για την παρουσίαση του ευρήματος στα διεθνή φόρουμ, με πιο πρόσφατη την πρόταση για τιμητική βράβευση της ανασκαφής από το Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Κινεζικής

Ακαδημίας Κοινωνικών Επιστημών στο πλαίσιο του 6ου Αρχαιολογικού Φόρουμ της Σαγκάης τον προσεχή Δεκέμβριο...».

Η σημασία, άλλωστε, του μνημείου και, κατ' επέκταση, η επιτακτικότητα της ανάγκης άμεσης και αυξημένης προστασίας αυτού και του περιβάλλοντος χώρου του, μέσα από την κήρυξη και οριοθέτηση (έστω και προσωρινή) αρχαιολογικού χώρου και ζωνών προστασίας, καταδείχθηκε με τον πλέον emphaticό τρόπο και δια της όλως πρόσφατης απόφασης απονομής του σημαντικού **Διεθνούς Βραβείου Αρχαιολογικής Ανακάλυψης "Palmyra"**, στην «εξαιρετική», αυτή, όπως τονίστηκε στην σχετική ανακοίνωση, «ανακάλυψη».

Από όλα τα ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι πριν από την έγκριση οποιουδήποτε σχεδίου χωρικής ρύθμισης, οιασδήποτε μορφής, το οποίο θα καταλαμβάνει την θέση του ανωτέρω μνημείου και του περιβάλλοντος αυτού χώρου, είναι αναγκαία, κατ' άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 4858/2021, η -έστω και προσωρινή- οριοθέτηση αρχαιολογικού χώρου που θα προσδιορίζει και θα περιλαμβάνει ζώνες προστασίας, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 13 του ίδιου νόμου. Μόνο με την τήρηση της διαδικασίας αυτής είναι δυνατός ο εκ των προτέρων έλεγχος της συμβατότητας κάθε χωρικού σχεδίου (και κατ' επέκταση κάθε εγκατάστασης έργου ή δραστηριότητας) με την ανάγκη προστασίας του πολιτιστικού περιβάλλοντος και των αρχαίων μνημείων και ο λυσιτελής καθορισμός συγκεκριμένων και επαρκών όρων υπό τους οποίους είναι δυνατή η προστασία αυτή, σύμφωνα και με την αρχή της πρόληψης/προφύλαξης, η οποία απορρέει ευθέως από το άρθρο 24 παρ. 1 εδ. β' του Συντάγματος.

Η παροχή -έστω και κατ' αρχήν- διοικητικής έγκρισης εγκατάστασης και έτσι de facto χωροθέτησης των ραδιοβοηθημάτων πλησίον του μνημείου και εντός του περιβάλλοντος χώρου αυτού, με ατομική διοικητική πράξη (είτε δια της ΑΕΠΟ του έργου είτε) δια της «έγκρισης προμελέτης εγκατάστασης», καθ' υποκατάσταση του κανονιστικού πλαισίου προστασίας του μνημείου και του περιβάλλοντος αυτού χώρου, το οποίο θα

πρέπει να προϋφίσταται κάθε (γενικού ή ειδικού) χωρικού σχεδίου οιασδήποτε μορφής και συνακόλουθα κάθε έγκρισης εγκατάστασης, άγει συνεπώς σε καταστρατήγηση του άρθρου 12 παρ. 2 του ν. 4858/2021 και αντιβαίνει ευθέως στην συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της πρόληψης/προφύλαξης.

Επειδή, ενόψει των ανωτέρω, η προσβαλλόμενη πράξη τυγχάνει ακυρωτέα ως διαλαμβάνουσα πλημμελή/μη νόμιμη (μη ειδική, σαφή, επαρκή και προκύπτουσα από τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου) αιτιολογία, αλλά και ως εκδοθείσα κατά παράβαση των άρθρων 10 παρ. 3 και 12 παρ. 2 του ν. 4858/2021 και της αρχής της πρόληψης/προφύλαξης.

Επειδή όπως προκύπτει από τις διατάξεις του καταστατικού μας μεταξύ των σκοπών των Συλλόγων μας συγκαταλέγεται η μέριμνα για την προστασία των αρχαίων μνημείων και συνεπώς συντρέχει πρόδηλο έννομο συμφέρον των Συλλόγων μας στην άσκηση της παρούσας.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Και με επιφύλαξη των δικαιωμάτων μας

ΖΗΤΟΥΜΕ:

- Να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη πράξη.
- Να μην εγκριθεί οιαδήποτε «Προμελέτη Εγκατάστασης» και εν γένει οιαδήποτε χωροθέτηση ή/και εγκατάσταση ραδιοβοηθημάτων του Νέου Διεθνούς Αερολιμένα Κρήτης στον Λόφο «Παπούρα», πλησίον του αποκαλυφθέντος μνημείου και εντός περιβάλλοντος χώρου αυτού, χωρίς την τήρηση των όρων του άρθρου 10 παρ. 3 του ν. 4858/2021 και χωρίς προηγούμενη οριοθέτηση του αρχαιολογικού χώρου.

Αθήνα, 7 Οκτωβρίου 2025

Για το Δ.Σ. του ΣΕΑ

Ο Πρόεδρος

Η Γ. Γραμματέας

Κ. Πασχαλίδης

Ε. Γιατρουδάκη

Για το ΔΣ του ΣΕΚΑ

Ο Πρόεδρος

Η Γ. Γραμματέας

Δ. Κουφοβασίλης

Δ. Αντωνίου